

**Noarootsi valla arengukava
aastateks 2008-2013.**

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS	2
2. PÕHIMÕISTED	3
3. OLUKORRA ANALÜÜS	3
3.1. Valla üldandmed	3
3.2. Valla juhtimine	3
3.2.1. Vallavolikogu	3
3.2.2. Vallavalitsus	3
3.3. Valla eelarvepoliitika	4
4. VALLA SWOT ANALÜÜS	4
5. VISIOON 2020	5
6. VALLA MISSIOON	6
7. VALLA TUNNUSLAUSE	6
8. ARENGUEESMÄRGID JA TEGEVUSKAVA	6
8.1. Sotsiaalne infrastruktuur	6
8.1.1. Elanikkond ja tööhõive	6
8.1.2. Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	7
8.2. Haridus, kultuur ja vabaaeg	8
8.2.1. Eelkooliharidus	8
8.2.2. Kooliharidus	8
8.2.3. Kultuur ja raamatukogud	9
8.2.4. Vabaaeg ja sport	10
8.3. Sooja-, vee- ja kanalisatsioonimajandus	10
8.3.1. Soojamajandus	10
8.3.2. Vee- ja kanalisatsioonimajandus	10
8.4. Tehniline infrastruktuur	11
8.4.1. Elamufond	11
8.4.2. Energiamaajandus	11
8.4.3. Side ja internetiühendus	12
8.4.4. Teed	12
8.4.5. Sadamad	13
8.5. Ettevõtlus ja turvalisus	14
8.5.1. Ettevõtlus	14
8.5.2. Korrakaitse	15
8.5.3. Päästeteenistus	15
8.6. Maakasutus, heakord ja keskkonnakaitse	15
8.6.1. Maakasutus	15
8.6.2. Heakord	16
8.6.3. Looduskaitse	17
8.6.4. Muinsuskaitse ja kohalikud vaatamisväärsused	18
8.7. Turism ja puhkemajandus	19
8.8. Koostöö	20
9. INVESTEERINGUTE VAJADUS 2008-2013	
10. KOKKUVÕTE	
LISAD: Lisa 1 - Valla investeeringute kava 2004-2007 ja selle täitmine	
Lisa 2 - Elanikkonna jagunemine külade kaupa	
Lisa 3 - Teehoiukava 2008-2012 koos teede asukohaplaaniga	
Lisa 4 - Suuremad põllumajandustootjad seisuga 01.06.2007 a.	
Lisa 5 - Majutusteenuse pakkujad Noarootsi vallas	

1. SISSEJUHATUS

Valla arengukava on seadusega ette nähtud dokument, mille eesmärgiks on määratleda valla majanduslik ja sotsiaalne olukord, hinnata keskkonnaseisundit ning püstitada edasise arengu suunad ja eelistused.

Arengukava on valla lähiaastate tegevusi kavandav arengudokument, mida viiakse ellu tegevuskavas sisalduvate tegevuste, projektide ja eelarve kaudu. Arengukava aitab vältida juhuslikkust, samuti võimaldab ta ratsionaalsemalt kasutada olemasolevaid ressursse. Valla arengukava on aluseks valla eelarve koostamisel.

Arengukava võib pidada erinevate huvigruppide vahel sõlmitud tinglikuks kokkuleppeks, mis on läbi arutatud ja aktsepteeritud ka valla elanike poolt. Sellisena hõlbustab ta valla tutvustamist ja sisendab kindlustunnet investoritesse jt. võimalikesse koostööpartneritesse. Arengukava on eelduseks ka projektirahade taotlemisele nii Eesti kui ka Euroopa Liidu struktuurifondidest.

Noarootsi vallal on seni olnud neli arengukava:

- Noarootsi valla arengukava aastateks 1995-1997
- Noarootsi valla arengukava aastateks 1998-2000
- Noarootsi valla arengukava aastateks 2001-2003
- Noarootsi valla arengukava aastateks 2004-2007.

Noarootsi Vallavolikogu 29.01.2007 a. otsusega nr.10 algatati valla järgmise arengukava koostamine aastateks 2008-2013. Arengukava koostati kolme valimisperioodi (volikogude valimised 2009 a. ja 2013 a.; 2013 a. koostatakse uus arengukava, mis hakkaks kehtima 2014 a.) kohta.

Arengukava koostamise projektijuhiks määras vallavalitsus valla maa- ja arendusnõuniku Marika Meisteri.

Käesoleva arengukava koostamiseks moodustati kaheksa teemagruppi:

1. Tööhõive, tervishoid ja sotsiaaltoetused;
2. Haridus, kultuur ja vaba-aeg;
3. Sooja-, vee- ja kanalisatsioonimajandus;
4. Tehniline infrastruktuur (elekter, side, teed, sadamad);
5. Ettevõtlikkus ja turvalisus;
6. Maakasutus, heakord, loodus- ja muinsuskaitse;
7. Turism ja puhkemajandus;
8. Koostöö.

Teemagruppide juhid (Tiina Rohi, Tiiu Tulvik, Marika Meister, Vladimir Belovas, Valeri Šeripov ja Ülo Kalm) moodustasid arengukavakomisjoni.

Arengukava koostamiseks korraldati külavanemate koosolek, et läbi küla saada teada valla elanike poolt ülestõstatatud probleemid ja võimalikud lahendusettepanekud. Samuti paluti kõigil riigiasutustel ja suurematel ettevõtjatel teavitada valda oma lähiaastate arenguplaanidest, mis on seotud vallaga.

Arengukava ülesehitamisel on lähtutud erinevatest valla tegevusvaldkondadest. Iga valdkonna kohta on toodud olemasoleva olukorra kirjeldus, arengueesmärgid ja eesmärkide saavutamiseks tegevuskava. Investeeringuvajadused aastatel 2008-2013 on toodud eraldi investeeringute tabelis (punkt 9). Arengukava lisaks (lisa 3) on teehoiukava aastateks 2008-2012.

Valla arengukava avalik väljapanek toimus 05.07. – 05.08.2007 a. Avaliku väljapaneku jooksul tehti mitmeid ettepanekuid ja täiendusi.

2. PÕHIMÕISTED

Analüüs – protsess objekti koostisosa kuuluvate elementide või objektide olemuse, tekke põhjuste jms. mõistmiseks ja järelduste tegemiseks;

Areng – majanduslike, sotsiaalsete ja looduskeskkonna muutuste protsess;

Eesmärk – visioonist lähtuv üldkirjeldus, milleni soovitakse teatud ajaks jõuda ja mis on määratletav, mõõdetav, reaalselt elluviidav ja liigendatav;

Huvigrupp – grupp ühiste hoiakute, uskumuste huvide ja/või eesmärkidega inimesi;

Investeering – kulutus, mida tehakse püsiväärtuste loomiseks, eesmärgiga kasutada neid arengu- protsessis pikema aja vältel;

Missioon – toime alus, mis annab tunnistust vallas kehtivatest väärtushinnangutest ja sihtgrupist

Struktuurifondid – Euroopa Liidu struktuuripoliitika elluviimiseks loodud rahastamisvahendid, mis finantseerivad piirkondade arengut vastavalt kokkulepitud dokumentidele;

Tegevuskava – konkreetsed ülesanded ja tegevused, mida on vaja täita püstitatud eesmärkide saavutamiseks koos ressursside, elluvijate ja tähtaja määramisega;

Visioon – tulevikupilt, mida tahetakse teatud ajaks saavutada.

3. OLUKORRA ANALÜÜS

3.1. Valla üldandmed

Noarootsi vald asub Eesti mandriosa loodeservas, keskusega Noarootsi poolsaarel Pürksi külas, 37 kilomeetri kaugusel maakonna keskusest Haapsalust (talvel jäätee kasutamisel on Pürksist Haapsalusse 7 km) ja 110 km kaugusel pealinnast Tallinnast.

Valla territoorium on 296 km². Vallal on ligikaudu 100 km rannajoont. Valla üldpindalast moodustab 98% ehk 29127 ha mandriosa. Saarte pind on kokku 513 ha, millest suuremad on Osmussaar

481 ha, Mõisasaar/Hovsgrundet 15 ha, Umpasaar 8,7 ha ja Ulasrahu 6,8 ha.

Noarootsi valla territooriumil asuvad jõgedest täielikult või osaliselt Nõva jõgi (üldpikkus 22 km), Riguldi jõgi (pikkus 12 km), Leidissoo peakraav (pikkus 6 km), Höbringi oja, Uuejõe.

Jõgedest kolm esimest on avalikult kasutatavate vooluveekogude nimekirjas. Suurematest järvedest asuvad vallas Sutlepa meri (pindala 202 ha), Vööla meri (74 ha), Karjatsi meri (38 ha), Tuksi järv (20 ha), Kudani järv (13 ha), Allikajärv (8 ha).

Noarootsi vallas on seisuga 01.01.2010.a. 23 ametlikku küla: Aulepa/Dirslätt, Dirhami/Derhamn, Einbi/Enby, Elbiku/Ölbäck, Hara/Harga, Hosby, Höbringi/ Höbring, Kudani/Gutanäs, Osmussaare/Odensholm, Paslepa/Pasklep, Pürksi/Birkas, Riguldi/Rickul, Rooslepa/Roslep, Saare/Lyckholm, Spithami/Spithamn, Sutlepa/Sutlep, Suur-Nõmmküla/Klottorp, Tahu/Skåtanäs, Telise/Tällnäs, Tuksi/Bergsby, Vanaküla/Gambyn, Väike-Nõmmküla/ Persåker, Österby.

Valla elanike arv seisuga 01.01.2007 oli 911. Keskmise rahvastiku tihedus Noarootsi vallas 01.01.2007 a. seisuga oli ~3 inimest km²-l.

Vallas ilmub igakuine infoleht “Noarootsi Valla Teataja” ja vallal on oma internetilehekülj www.noavv.ee.

3.2. Valla juhtimine

3.2.1. Volikogu

Volikogu on valla kõrgeimaks kohalikuks võimuorganiks. Noarootsi valla volikogus on 9 liiget. Volikogu juurde on moodustatud revisjonikomisjon, majanduskomisjon ning haridus- ja kultuurikomisjon. Volikogu käib üldjuhul koos kord kuus.

3.2.2. Vallavalitsus

Vallavalitsus on kohaliku omavalitsuse täidesaatsvaks organiks. Noarootsi vallavalitsus on viieliikmeline (vallavanem ja neli liiget). Vallavalitsus käib üldjuhul koos kaks korda kuus. Vallavalitsuses kui ametiasutuses töötavad vallavanem, vallasekretär, pearaamatupidaja, majandusnõunik, maa- ja arendusnõunik, sotsiaalnõunik ja raamatupidaja. Ehitusinspektor ja keskkonnaspetsialist teenindavad valda läbi Läänemaa Omavalitsuste Liidu.

3.3. Valla eelarvepoliitika

Valla eelarve näitajad (tuh. kroonides) aastatel 2004-2007 on toodud alljärgnevas tabelis:

AASTA TULUD	2004	2005	2006	01.09.2007
tuh. kroonides	12 574,1	13 694,3	18 597,1	19452,4
maksud	4 337,8	5 338,8	6 346,9	8 743,7
toetusfond koos hariduskuluga	2 379,0	3 283,7	3 158,7	3 778,4
sihtotstarbelised eraldised	4 705,7	3 721,0	7 392,4	3 351,1
laekumised majandustegevusest, teenused	1 033,0	1 236,7	1 238,8	1 070,1
s.h. arvlemised teiste valdadega	381,7	496,5	418,3	550,0
tulu varadelt	118,6	114 1	460,3	54,0
vaba jääk	1 478,2	940,5	2 455,1	2 455,1
KULUD				
tuh. kroonides	11 824,7	14 003,0	16 992,7	19 452,4
valitsemine	1 285,8	1 621,5	1 414,4	1 738,9
avalik kord	107,5	59,3	43,0	53,0
majandus	2 506,0	2 405,9	1 982,4	3 887,7
keskkond	148,7	177,9	106,6	328,0
elamu-ja kommunaalmajandus	162,6	164,3	246 9	1 634,4
tervishoid	31,2	34,4	28,2	30,0
vabaaeg, kultuur ja religioon	767,8	1 403,5	5 203,5	1 310,4
haridus	6 207,4	7 387,4	7 165,5	9 494,4
sotsiaalne kaitse	607,7	748,8	802,2	975,6

Eelarveliste kulude jaotus valdkonniti %-des:

valdkond	2004	2005	2006	2007
haridus	52,5	51,9	42,2	48,8
majandus	21,2	16,9	11,7	20,0
keskkonnakaitse	1,2	1,3	0,6	1,7
elamumajandus	1,4	1,2	1,4	8,4
valitsemine	10,9	11,4	8,3	8,9
kultuur, sport, kirik	6,5	9,8	30,6	6,7
sotsiaalhoolekanne	5,1	5,4	4,7	5,0
tervishoid	0,3	0,2	0,2	0,2
korra- ja kaitse	0,9	0,4	0,3	0,3
kapitaliinvesting		0,6		
aktsiad		0,9		

Investeeringute osakaal vallaeelarve kogukuludest on olnud järgmine – 2004 a. 29 %, 2005 a. 26 %, 2006 a. 40% ja 2007 a. 30%. Suur osa investeeringute rahasid on taotletud riigilt või siis erinevatest programmidest või fondidest.

Valla eelmise arengukavaga kinnitatud investeeringute kava ja selle täitmine on toodud lisas 1.

Kõige suurem tegevuskulude artikkel valla eelarves on personalikulu (palgad koos maksudega) 32,2%, järgnevad majandamiskulud 22,8%, toetused-subsiidiumid 5,0%.

Noarootsi valla laenukoormus on hetkel olematu, kuid seoses Euroopa Liidu struktuurifondide kasutuselevõtuga võib omafinantseeringu tagamiseks tekkida vajadus laenu võtmiseks.

4. VALLA SWOT ANALÜÜS

Valla arengu tagavad valla tugevuste ja võimaluste ära kasutamine ja suurendamine ning nõrkuste vähendamine koos ohtude vältimisega. Järgnevalt on toodud ära üldisem hinnang valla olukorrale:

4.1. Tugevused

- väljakujunenud vallakeskus (lasteaed, põhikool, gümnaasium, kauplus, postkontor, raamatukogu, sotsiaalmaja, perearstipunkt, noortekeskus)

- puhas, inimtegevusest vähe mõjutatud looduskeskkond (kaunid liivarannad ja männimetsad; kaitsealad)
- rikkalik ajaloo- ja kultuuripärand (endiste rannarootslaste alad)
- võrreldes suuremate keskustega kõrgem turvalisus
- hea tihedusega teedevõrk ja mobiilside
- valla üldplaneeringu olemasolu

4.2. Nõrkused

- elanikkond vananeb (madal sündivus)
- väike elanike arv, hõre asustustihedus (~3 in/km²-1)
- kvalifitseeritud tööjõu ja ettevõtlike inimeste vähesus
- töökohtade puudus
- elanike väikesed sissetulekud
- kruusakattega teed sügisel-kevadeporised, suvel tolmused
- meditsiinilise teenindamise tagasimine

4.3. Võimalused

- interneti püsiühendus ka väljapoole vallakeskust
- otseühenduse loomine maakonnakeskusega (Tahuküla-Uuemõisa ühendus)
- loodusturismi arendamine
- kohaliku energeetilise ressursi (hakkepuu, pilliroog) kasutamise osatähtsuse suurendamine
- olemasoleva inimressursi parem ärakasutamine
- projektijuhtide leidmine ja motiveerimine

4.4. Ohud

- sotsiaalne kihistumine
- pidev teede kvaliteedi halvenemine
- äärekülade tühjenemine
- valla eelarvetulude vähenemine
- kaubanduse ja teeninduse taandareng

5. VISIOON 2020

Noarootsi vallas on aastal 2020:

- turvaline elukeskkond
- toimivate väikeettevõtete ettevõtluskeskkond
- palju noori ja töökaid elanikke
- kvaliteetsed teenused
- toimiv sihtotstarbeline maakasutus
- toimiv haridussüsteem (lasteaed, põhikool, gümnaasium, täiskasvanute koolitus)
- interneti püsiühendus kõikides külates
- hästi toimiv viidamajandus
- toimiv transpordiühendus külade ja vallakeskuse vahel
- kaasaegsed vee- ja kanalisatsioonitrassid ja -seadmed
- kala- ja jahisadamana toimiv Dirhami sadam
- kaasaegsed sadamad ja lautrikohad
- hästi toimiv sotsiaalhoolekanne (arstiabi, sotsiaalhoolekande, koduteenus)
- jäätmete sorteeritud kogumine
- traditsioonilised kultuuri- ja spordiüritused
- aktiivne külaelu ja seltsitegevus
- hästi säilinud loodus koos matkaradadega
- tihedama liiklusega teed tolmuvad
- aastaringse tegevuse võimalikkus valla külalastele

- väljakujunenud turismitalude ja telkimiskohtade võrgustik
- hooldatud poollooduslikud kooslused
- ilusad kodud ja asustatud eluruumid

6. VALLA MISSIOON

Noarootsi valla jätkusuutliku, mitmekülgse ning tasakaalustatud arengu tagamine piirkonna kultuuripärandit ja traditsioone säilitades

7. VALLA TUNNUSLAUSE

Karge meri, puhas õhk,
siin on parim kodukoht!

8. ARENGUEESMÄRGID ja TEGEVUSKAVA

8.1. Sotsiaalne infrastruktuur

8.1.1. Elanikkond ja tööhõive

Olukord Valla elanike arv seisuga 01.01.2010 oli 895, neist naisi 418 ja mehi 477. Lisaks elab 9 kuud aastast vallas ligi 35 põhikooli õpilast ja ligi 140 gümnaasiumi õpilast üle Eesti. 41,7% elanikkonnast elab Pürksi/Birkase või Sutlepa/Sutlepi külades. Elanikkonna jagunemine külade kaupa on toodud lisas 2.

Keskmine rahvastiku tihedus Noarootsi vallas 01.01.2010 a. seisuga oli ~ 3 inimest km²-l.

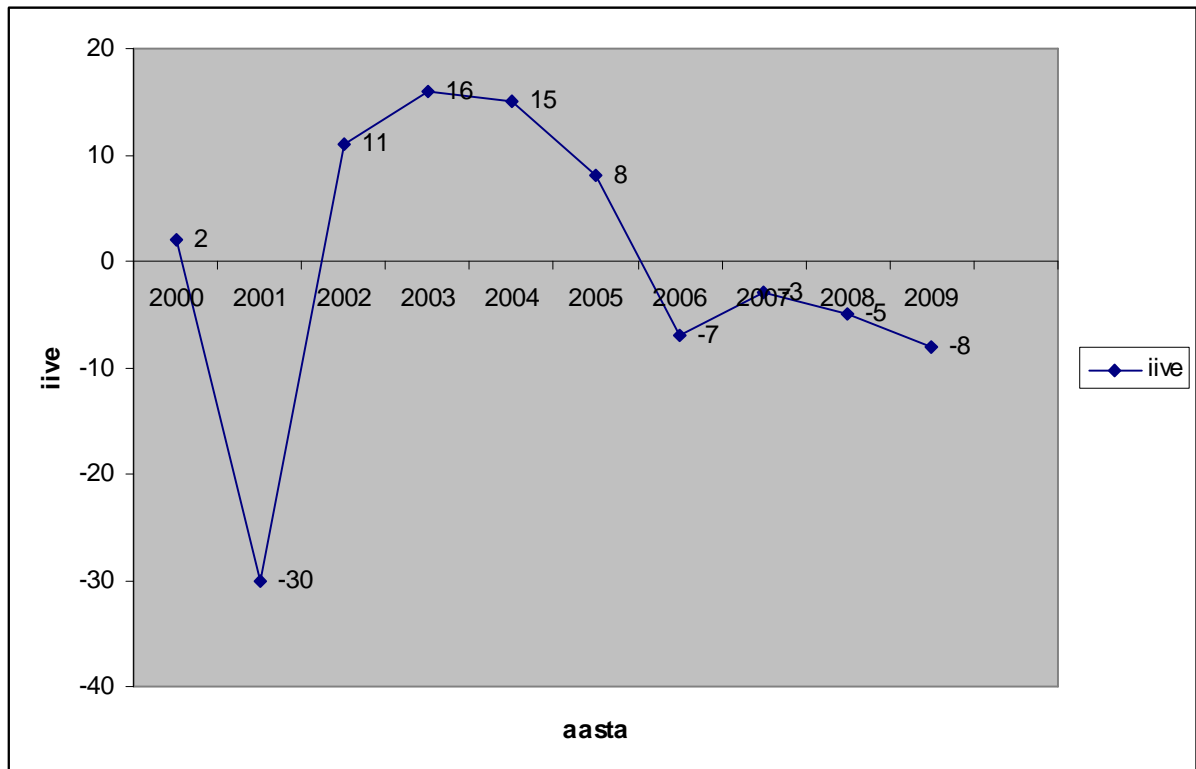
Elanikkonna vanuseline struktuur 01.01.2010 a. oli järgmine:

Eelkooliealised (0-6 aastat)	41	4,6%
Kooliealised (7-18 aastat)	78	8,7%
Tööealised (naised 19-60 aastat; mehed 19-62 aastat)	572	63,9%
Pensioniealised (naised 61-.. aastat; mehed 63-.. aastat)	204	22,8%

Rahvastiku liikumine (sünnid/saabumine ja surmad/lahkumine) on toimunud alljärgnevalt:

	elaniku arv	sündinud/saabunud	surmad/lahkumine	iive
01.01.2000	895	7/16	9/12	+2
01.01.2001	897	3/34	7/60	-30
01.01.2002	867	4/53	15/31	+11
01.01.2003	878	7/46	11/25	+16
01.01.2004	895	6/47	7/31	+15
01.01.2005	910	13/30	8/27	+8
01.01.2006	918	11/33	9/42	-7
01.01.2007	911	10/35	15/33	-3
01.01.2008	908	9/37	16/35	-5
01.01.2009	903	7/36	10/41	-8
01.01.2010	895			

Tabelist on näha, et valla rahvaarv on viimastel aastatel olnud vähenev.

Joonis nr 1. Rahvastiku liikumine (iive) aastatel 2000-2010

Piirkonna suurimad tööandjad on Noarrootsi Kool, Noarrootsi Gümnaasium, Noarrootsi Vallavalitsus, AS Swedest Motel Group (Roosta Puhkeküla), OÜ Langham, OÜ Andwood. Piirkonna probleemiks on väike sündivus, kvalifitseeritud tööjõu ja ettevõtlike inimeste vähesus, sobivate töökohtade puudus.

8.1.2. Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne

Olukord. Pürksis asub perearstipunkt. Perearsti teenindada on Noarrootsi vald ja Nõva vald. Teenindava elanikkonna hulk (ca 800 inimest) moodustab umbes 3/4 perearsti normkoormusest. Arstipunkti poolt teenindatakse ka Noarrootsi Kooli ja Noarrootsi Gümnaasiumi õpilasi, seda nii profülaktiliselt kui ka nende haigestumisel.

Seisuga 15.05.2007 a. on valla tööealistest elanikest töötuid 17. Pensionisaajaid on vallas 281. Vallas elab 10 üksikut eakat, kel pole lapsi ja 43 eakat, kelle sugulased elavad mujal. Hooldusabi vajavate inimeste arv vallas on 29. Avahooldusteenusena on vallal sotsiaalmaja, kus on 15 tuba, ühisköögid ja vannitoad. Sotsiaalmajas pakutakse eluasemeteenust; samas on saun, arstipunkt, pesupesemise võimalus.

Riikliku toimetulekutoetuse saajad on enamasti pikaajalised töötud ja pensionieelikud. Pikaajaliste töötute puhul on üldjuhul probleemiks tööharjumuste puudumine, soovimatus muuta eluviise, ebapiisavad oskused eluga toimetulekuks, enamikul ka alkoholi kuritarvitamine.

Arengueesmärgid.

- Avahooldusteenused on mitmekesised ja vastavad sihtrühmade vajadustele
- Tagatud on juurdepääs teabele ja teenustele
- Ressursse kasutatakse otstarbekalt ja efektiivselt
- Heal tasemel kohalik arstiabi
- Ravimite kättesaadavus kohapeal

Tegevuskava.

- Lapsehoiuteenuse arendamine litsentseeritud lapsehoidjate abil.
- Tugiisiku ja/või isikliku abistaja teenuse väljaarendamine

- Toimetulekut toetavate rehabilitatsiooniteenuste arendamine
- Nõustamisteenuste kättesaadavuse suurendamine
- Infopäevade korraldamine
- Toimiva võrgustikutöö korraldamine teenuste pakkumisel nii KOV siseselt kui ka KOV-de vaheliselt
- Tugiisiku teenuse jätkamine pikaajalistele töötutele
- Meditsiinilise abi tagamine kindlustamata isikutele
- Tervisekampaniate korraldamine elanikkonnale
- Sotsiaalajas vabanevate korterite (NG õpilaskodu ehitusega seoses) jätmise sotsiaalselt ja/või majanduslikult vähekindlustatud isikutele
- Perearsti vastuvõtt vähemalt 3x nädalas, ka hommikupoole
- Ravimite müügi korraldamine arstipunktis või kohaletoomise korraldamine
- Hooldekodu või pikaravihaigla rajamine (perspektiivne koht praegune Tuksi kordon)
- Sotsiaalaja remont

8.2. Haridus, kultuur ja vabaaeg

8.2.1. Eelkooliharidus

Olukord. Pürksis asub lasteaed, mis kuulub vallale. Alates 01.08.2009.a. on Noarootsi Lasteaed liidetud Noarootsi Kooliga üheks asutuseks nimetusega Noarootsi Kool. Lasteaias on üks liitühik – lapsed vanuses 2-7a. Lapsi on 24, õpetajaid 2. Lasteaial on kvalifitseeritud pedagoogiline kaader, kes tagab laste kooli-eelsete teadmiste tugeva taseme.

Traditsiooniliste ürituste järjepidevus.

Eelkooliealiste laste arv vallas on suurenenud, mis võib tingida lasteaiale alternatiivi leidmise või juurdeehituse vajaduse lasteaiale. Lasteaia hoone vajab tuletõrjesignalisatsiooni, saali remonti, ventilatsiooni, kanalisatsioonitorustiku väljavahetamist

Arengueesmärgid.

- Lasteaia säilimine valla territooriumil
- Heal tasemel alushariduse andmine

Tegevuskava.

- Lasteaia arengukava koostamine
- Saali, köögi- ja pesuruumi ja juhataja toa remont
- Valve- ja tuletõrjesignalisatsiooni paigaldamine
- Kanalisatsioonitrassi ja sadevete kogumissüsteemi renoveerimine
- Lasteaia territooriumil asuvate teede renoveerimine
- Ventilatsiooni väljaehitamine
- Elektrikilbi ja koridoriakende väljavahetamine
- Lasteaia juurdeehitus
- Multimeedia õppevahendite soetamine (4-5 arvutit, multimeedia projektor, kodukino, alushariduse tarkvara)
- Täiendavate õueatraktsioonide ehitamine
- Hoonesiseste kütte-, vee- ja kanalisatsioonitorustike renoveerimine
- Õuevalgustuse paigaldamine

8.2.2. Kooliharidus

Olukord. Valla territooriumil on kaks üldhariduskooli – munitsipaalomandis olev põhikool Noarootsi Kool (10.09.2007 a. seisuga õpilasi 100, õpetajaid 20) ja riiklik Noarootsi Gümnaasium (õpilasi 165, õpetajaid 25). Koolide ühiskasutada on kaks hoonet - koolihoone ja Pürksi mõisahoonet. Koolidel on vastuvõetud oma arengukavad.

Põhikoolis väheneb pidevalt oma valla laste osakaal. Vald võtab põhikooli klassidesse õpilasi mujalt Eestist ja nende tarvis on ehitatud 28 kohaline õpilaskodu. Kavas on luua juurde 4 õpilaskodu koh-ta.

Noarootsi Gümnaasium on rootsi keele ja põhjamaade kultuuri kallakuga. Noarootsi Gümnaasiumis õpivad noored kogu Eestist. Gümnaasiumi õpilased elavad Pürksi korruselamute korterites, mis ei vasta tänapäeva õpilaskodu nõuetele. Vajalik on ehitada 140-kohaline õpilaskodu (projekt olemas).

Koolide õpilaste veoks on kaks bussi, millest suurem vajaks kohest väljavahetamist ja teine lähiajal.

Koolil on olemas võimla, staadion ja tenniseväljak. Koolihoone vajab ventilatsiooni ja turvavalgustust (päästeteenistuse ettekirjutuse täitmiseks).

Arengueesmärgid.

- Põhikooli ja gümnaasiumi säilimine valla territooriumil
- Kvaliteetne põhi- ja gümnaasiumiharidus
- Pikapäevakooli töösse rakendamine

Tegevuskava.

- Uue koolibussi muretsemine (liisinguga)
- Koolihoone ventilatsiooni väljaehitamine
- Õpilaskodu juurdeehitus
- Jalgpalliväljaku rajamine staadioni juurde
- Võimlemislinnak+seiklusrada
- Tööõpetusklasside remont ja sisustuse uuendamine
- Koolihoone välisfassaadi remont
- Spordihall-võimla juurdeehitus
- Gümnaasiumi õpilaskodu korterite remont

8.2.3. Kultuur ja raamatukogud

Olukord. Valla bilansis on kultuurimaja (Pürksi/Birkase külas) ja kaks raamatukogu (Pürksi/Birkase külas ja Sutlepa/Sutlepi külas). Lisaks on kooli raamatukogu. Pürksi/Birkase külas asuva Noarootsi raamatukogu teeninduspiirkonda kuulub 496 elanikku, fondi kuulub 11975 teavikut ja lugejaid on 301. Sutlepa raamatukogu teeninduspiirkonda kuulub 415 elanikku, fond on 7323 teavikut ja lugejaid on 56.

Noarootsi raamatukogul on 1 töökohaarvuti, 1 lugejaarvuti ja 1 koopiamasin. Sutlepa raamatukogus on 1 töökohaarvuti ja 1 lugejaarvuti. Raamatukogudel on interneti püsiühendused. Kultuuriüritustest on muutunud traditsioonilisteks mälumäng, jaanipäev, jõulupidu, eakate jõulupidu. Kultuurimajas käib harjutamas naisansambel ja rahvatantsurühmad. Oma lavastusi käib tutvustamas Läänemaa rahvateater "Randlane". Sooviks on taastada teatriühisküllastuste tava. Välisürituste korraldamiseks puudub lava. Kultuurimaja vajab remonti.

Perspektiivis on Pürksis asuvad raamatukogud ühitada.

Saare külas on endisesse mõisa hobusetalli rajatud Lyckholmi muuseum.

Noarootsi raamatukogus ja Sutlepa raamatukogus on avalikud internetipunktid.

Arengueesmärgid.

- Erinevad kultuurilised võimalused valla elanikele
- Kultuurielu puudutava teave on kättesaadav kõigis valla piirkondades
- Noarootsi kultuuri- ja haridusajaloo jäädvustamine

Tegevuskava.

- Pürksi raamatukogu-teabekeskuse rajamine
- Kultuurimaja kapitaalremont
- Kultuuriürituste korraldamine
- Noarootsi raamatukogu mööbli uuendamine
- Noarootsi raamatukogule koopiamasina ostmise
- Vabaõhulava ehitus koos lõkkeplatsiga
- Helitehnika ja muusikariistade soetamine
- Haridusajaloo almanahhi koostamine ja välja andmine

8.2.4. Vabaaeg ja sport

Olukord. Pürksi/Birkase külas on loodud noortekeskus, mis töötab esmaspäevast laupäevani kella 15.00-21.00.a. See on mõeldud elanikele vanuses 7-26 aastat, et preventiivse eesmärgina vähendada sihipäratut olesklemist, hulkurlust, alkoholi tarvitamist ja sellega kaasnevat kuritegevust, parandada peresuhteid, tõsta õpimotivatsiooni luues tingimused mitteformaalseks õppimiseks. Noortekeskuses on võimalik suhelda ja end arendada läbi erinevate tegevuste: mängida piljardit, koroonat, lauamänge, panna kokku puzlesid, vaadata TV-d ja videot, kuulata muusikat, surfata internetis. Keskust külastab igal õhtul 30-50 noort. Keskuses töötab 1 inimene, kes tagab avaliku korra, ruumide ja inventari korrasoleku.

Valla territooriumil on võimla (koolil), 2 staadionit (koolil ja Tuksi spordibaasis). Välisväljakuid on järgmiselt: korvpall – 3, võrkpall – 4, tennis – 2 (koolil ja Roosta Puhkekülal). Põhikooli ruumides on sisustatud jõusaal.

Probleemiks on Sutlepa piirkonnas vabaaaja veetmise koha puudumine.

Arengueesmärgid.

- Elanikkonna aktiivsuse tõus kehakultuuriga tegelemisel
- Mitmekesised vabaaaja veetmise võimalused valla erinevate piirkondade elanikele

Tegevuskava.

- Sutlepa vabaaajakeskuse rajamine
- Noarootsi talimängude traditsiooni taastamine
- Tenniseväljakule kilehalli ehitus
- Noortekeskuse inventari täiendamine
- Jõusaali inventari täiendamine
- Staadioni juurde asfalteeritud parkimisplatsi ja skatepargi rajamine
- Välisvalgustuse paigaldamine liuvälja, korvpalli- ja jalgpalliväljakute juurde
- Siseujula ehitus
- Squashiväljaku ehitus
- Jõusaali tarbeks ruumide ehitamine ja sisustamine

8.3. Sooja-, vee- ja kanalisatsioonimajandus

8.3.1. Soojamajandus

Olukord. Noarootsi vallas Pürksi/Birkase külas on üks tsentraalne, tahkel kütteil (kasutatakse hakkpuitu, saepuru, tükkturnvast) töötav katlamaja, mis kuulub OÜ Noarootsi Soojusele (100% Noarootsi valla omandis) ja varustab soojaga kõiki valla sotsiaalobjekte. Katlamaja tehniline seisund rahuldav. Soojatrasside kogupikkus 1,8 km. Mitmetel ettevõtetel on autonoomsed katlamajad, mis rahuldavad konkreetse ettevõtte vajadused. Individuaalküte eramutes on tänapäeval mitmekesine, kus on kasutusel kõikvõimalikke kütuseid. Tsentraalkatlamaja võimsus rahuldab hetkel nii elanike kui ka ettevõtluse vajadusi. Katlamaja seadmed on amortiseerunud ja vajavad rekonstrueerimist.

Arengueesmärgid.

- Soojuskaod on minimaalsed
- Kohaliku biokütuse (võsa, saepuru, pilliroog, turvas) osakaal on suurenenud

Tegevuskava.

- Katlamaja seadmete renoveerimine
- Kohaliku biokütuse ümbertöötlemise arendamine

8.3.2. Vee- ja kanalisatsioonimajandus

Olukord. Ühisveevarustus baseerub neljal puurkaevul: Pürksi/Birkase külas kahel ordoviitsiumi, Sutlepa/Sutlepi külas ja Dirhami/Derhamni külas kambroordoviitsiumi veekihist. Vee-erikasutuslubade alusel on veetarbimise ülempiiriks kinnitatud OÜ Noarootsi Soojus

puurkaevudest Pürksis kahest puurkaevust kokku 38 tuhat m³/a ja Sutlepas 7 tuhat m³/a, Mellson Grupp OÜ puurkaevust Dirhamis 20 tuhat m³/a. Veetrasside üldpikkus on ligikaudu 6 km. Eesti Geoloogiakeskuse andmetel on seisuga 01.06.2007 a. registreeritud puurkaeve vallas 116 tükki, nendest üle 50 m sügavusi 26. Suur hulk puurkaeve on registreerimata. 2004 a. läbiviidud puurkaevude inventariseerimise tulemusena määrati vallas 192 puurkaevu koordinaadid ja fikseeriti nende olukord.

Kuivaperioodil osa šahtkaeve kuivab ja elanikel on probleeme puhta joogivee saamisega. Pürksis ja Sutlepas on olemas heitveepuhastid, kuid viimase efektiivsus on seoses väikese koormusega madal. Dirhami heitveepuhasti ja trassid on täielikult amortiseerunud ja ei tööta. Valla üldplaneeringuga on määratud vee-ettevõtjate tegevuspiirkonnad ja heitvee kogumisalad. Matsalu alamvesikonna omavalitsuste vee- ja kanalisatsioonisüsteemide rekonstrueerimiseks planeeritava ISPA projektiga rekonstrueeritakse Pürksi/Birkase ja Sutlepa/Sutlepi külade ühisvee- ja kanalisatsioonirajatised (projekt olemas).

Arengueesmärgid.

- Elanikkonnale on tagatud kvaliteetne joogivesi
- Loodusreostuse vähendamine ja puhta looduskeskkonna tagamine

Tegevuskava.

- Matsalu alamvesikonna vee- ja kanalisatsioonisüsteemide rekonstrueerimisprojekti elluviimine
- Dirhami/Derhamni külasse uue puurkaevu ja veetrasside rajamine
- Dirhami/Derhamni küla reoveepuhasti rekonstrueerimine ja kanalisatsioonitrasside rajamine
- Rooslepa/Roslep külasse veetrasside rajamine
- Keskkonnaohtlike puurkaevude tamponeerimine
- Spithami/Spithamni külasse puurkaevu ja veetrasside rajamine
- Olukorra kaardistamine ja tegevuskava koostamine kuivaperioodil tühjaks jäävate kaevude tõttu tekkiva elanike kvaliteetse joogivee probleemi lahendamiseks

8.4. Tehniline infrastruktuur

8.4.1. Elamufond

Olukord. Korterelamuid on vallas 14 (Pürksi/Birkase külas 8, Sutlepa/Sutlepi külas 4, Dirhami/Derhamni külas 2). Korteriomandite seadmine on lõpetatud. Korterühistuid on moodustatud vaid 2 (Pürksis 1 ja Sutlepas 1 (kahe maja peale ühine)). Vallale kuuluvaid munitsipaalkortereid on 3. Korrusmajad on amortiseerunud.

Arengueesmärgid.

- Korterelamutele on moodustatud korteriühistud
- Korterelamute renoveerimine

Tegevuskava.

- Vallapoolne toetus korteriühistute moodustamisel
- Korterühistute moodustamise nõustamine
- Hoonete soojakadude vähendamine (välisseinte soojustamine, akende ja uste tihendamine/vahetamine)
- Soojatrasside renoveerimine hoonetes

8.4.2. Energiamaajandus

Olukord. Noarootsi valla tarbijate varustamine elektrienergiaga toimub Sutlepa 35/10 kV alajaama kaudu, mida vajadusel reserveerivad Taebla I 35/10 kV, Taebla 110/10 kV ja Nõva 110/10 kV ala-jaamad. Elektrienergiaga varustab tarbijaid vallas Fortum Elekter AS. Sutlepa alajaamast on väljaehitatud viis 10 kV liini kogupikkusega 128 km. Valla territooriumil paikneb 98 10/4 kV alajaama. Madal-pingevõrgu pikkus on 135 km. Tarbijate elektriga varustuskindlustus ja pingekvaliteet on suhteliselt heal tasemel.

Aastaks 2010 on Eestis kavandatud taastuvate energiaallikate kasutuselevõtu suurendamine. Kuna Noarootsi vald on sobiv tuuleenergia kasutuselevõtuks, siis valla üldplaneeringuga on määratud võimalikud maa-alad tuuleparkide rajamiseks. Vanaküla 9 MW võimsusega tuulepargile (kolm tuulikut) on väljastatud ehitusluba. Aulepa tuulepargi teemaplaneering lubab rajada Suur-Nõmmküla/Klottorpi ja Aulepa/Dirslätti külade piirile kuni 39,6 MW tuulepargi (kuni 22 tuulikut).

Arengueesmärgid.

- Tarbijatele on tagatud kvaliteetne elektrienergia
- Uued liituda soovijad on võimalik varustada elektrienergiaga
- Vanaküla ja Aulepa tuulepargid annavad toodangut

Tegevuskava.

- Tarbijate paremaks elektrienergiaga varustamiseks renoveerib Fortum Elekter AS järgmised alajaamapiirkonnad: Pürksi, Tuksi, Kollane, Voosi, Mõisa, Einbi, Särje, Höbringi, Torn, Lonka.
- Aulepa ja Vanaküla tuuleparkide väljaehitamine
- Osmussaare elektrienergiaga varustamise lahendamine

8.4.3. Side ja internetiühendus

Olukord. Valda teenindavad Eesti Posti Läänemaa Postkontori Pürksi ja Linnamäe sidejaoskonnad. Telefonisideteenuseid pakub Elion AS. Kohalikest telefonijaamadest on Pürksi/Birkase külas digitaaljaam, Sutlepa/Sutlepi külas ja Tuksi/Bergsby külas analoogjaamad. Umbes 75% valla abonementidest saab kasutada digitaalteenuseid, nende hulgas ka RAS ja Fix-mobiilid. Valla territooriumi läbib rahvusvahelise tähtsusega optiline kaabel, millega on ühendatud Tuksi ja Pürksi telefonijaamad. Lähiaastatel analoogjaamade digitaliseerimist pole ette näha.

Valla territooriumil asetsevad EMT tugijaamad Paslepa/Pasklepi külas ja Tuksi/Bergsby külas, Elisa tugijaam Sutlepa/Sutlepi külas ja Tele 2 tugijaam Hosby külas.

Vallavalitsusel, Noarootsi Gümnaasiumil ja Pürksi küla korruselamutel on ühine interneti 2 MB raadiolinkpüsiühendus ning ühine server, mis serveerib www-d, maili. Server on gümnaasiumi hallata. 2007 a. lõpuks on kavas välja ehitada interneti püsiühendus 8 MB/sekundis ja lahutada serverid. Ka Sutlepa külas on väljaehitatud interneti püsiühenduse sõlmpunkt. Avalikud internetipunktid on Pürksi raamatukogus, Roosta Puhkekülas ja Dirhami sadamas.

Wifi levialad on Pürksi/Birkase külas vallamajas ja selle ees, Elbiku/Ölbäcki külas Roosta Puhkeküla peahoones ja selle väliterrassil ning Tuksi/Bergsby külas Bergsby Pansionaadis.

Arengueesmärgid.

- Kvaliteetne telefoni- ja/või mobiilside kogu valla territooriumil
- Kvaliteetse andmeside kasutamise võimalus kogu valla territooriumil
- 3 G leviala katab kogu valda

Tegevuskava

- Interneti püsiühenduse võimaluse loomine Osmussaarel
- Tuksi-Dirhami sidekaabli rekonstrueerimine
- Wifi leviala laiendamine

8.4.4. Teed

Olukord. Valla territooriumil asuvad teed on inventariseeritud ja kantud riiklikku teederegistrisse. Vallas asuvate teede üldpikkus on 302,6 km, millest riigimaanteed on 71,6 km, vallateid 123,7 km, erateid 66,7 km ja metsateid 40,6 km. Riigimaanteed (9 tk.) maa on kantud maakatastrisse.

OÜ Roneco poolt on koostatud kohalike teede digitaalne kaart. Enamus valla ja erateid on kruusa-kattega ja need hoitakse korras teenustööna. Kruusateed suvel tolmused, kevadel-sügisel porised. Pea igal talvel on Noarootsil otseühendus Haapsaluga jäätee kaudu (ligikaudne pikkus 3 km Österby sadamast Holmi peale), mis on aastast 2005 riigi hooldada.

Probleemiks on vallateede omandiküsimus, sest suur osa vallateedeks planeeritud teedest on mõõ-distatud eramaade sisse. Enamike vallateede maaomanikega on sõlmitud teede avaliku kasutamise lepingud. Toimub järk-järguline teede väljamõõtmine eramaadest ja valla munitsipaalomandisse vormistamine.

Kohalike teede remondi korraldamiseks on koostatud teehoiukava aastateks 2008-2012 (arengukava lisa 3). Teehoiukava elluviimist finantseeritakse riigi eelarvest.

Nõmmküla-Aulepa-Österby riigimaantee nr.16122 lõigud Sutlepa kauplus - Väike-Nõmmküla ja Höbringi-Aulepa tee - Aulepa küla said tolmuabakatte 2007 a.

Riigimaantee nr.11230 Nõva-Riguldi teelõigule tolmuabakatte paigaldamine on planeeritud 2008-2009; Tuksi-Spithami riigimaanteele nr.16128 aastal 2011 ja Hara teele nr.16126 ja Hara-Kudani teele nr.16125 aastal 2011.

Perspektiivne on Noarootsi-Uuemõisa ja Noarootsi-Vormsi ühendusteede rajamine lähitulevikus. Probleemiks on regulaarne ühendus Osmussaare saarega.

Arengueesmärgid.

- Riigimaanteed on tolmuabakattega
- Valla arenguks vajalikud teed on valla omandis
- Vallakeskuse ja külade vahelised teed on tolmuabakattega
- Teeääred on hooldatud

Tegevuskava.

- Vallateede väljamõõtmine eramaadest ja munitsipaalomandisse vormistamine
- Jätkuvalt riigi omandis olevate vallateede maade vormistamine
- Teeregistri täpsustamine
- Avalike teede hõöveldamine 2-3 korda aastas
- Teeäärte niitmine
- Pürksi bussipeatuse ja vallamaja esise parkla väljaehitamine
- Tolmuabakatte ehitamine vallateedele
- Kruusateede tolmutõrje hoonestuse lähedal
- Veetranspordi korraldamine Dirhami-Osmussaare ja Österby-Haapsalu vahel
- Bussipeatuste ehitamine
- Hara tammi truubi asendamine sillaga
- Kergliiklusteede ehitamine
- Tänavavalgustuse renoveerimine Pürksis, Sutlepas ja Dirhamis

Tee nimetus	Tee number	Tee pikkus m	Tee laius m	Maksumus	Märkused
Sutlepa tee	5200018	1230	4	493 476	
Tahu tee	5000040	3600	5	1 235 520	
Pürksi keskuse teed	5200303-5200308	835	4	204 942	3 parklat lisaks
Österby-Einbi tee	5200045	3355	4	1 346 026	
Paslepa-Österby tee	5200037	1110	4	445 332	
Kopli tee	5200061	520	4	208 624	
Hara-Kudani tee	5200023	1435	4	575 722	
Saare tee	5200038	3425	5	1 175 460	uus pindamine
Roosta tee	5200004	940	4	258 086	uus pindamine
Telise tee	5200033	4060	5	1 393 392	

Tabelis on toodud valla kruusateedele tolmuabakatete ehitamise prioriteetidid

8.4.5. Sadamad

Olukord. Valla territooriumil on aastaringelt jäävaba Dirhami sadam. Sadam on eraomandis, varustatud navigatsioonimärgistusega.

Valla munitsipaalomandisse kuuluvad Österby ja Hara paadisadamate maa-alad. Paslepa-Viigi väikesadam kuulub Presidendi kantseleile. Rajamisel on paadisadam Osmussaarele.

Sadamate arendamiseks on koostatud detailplaneeringud ja määratud sadamate akvatooriumid.

Noarootsi vald on Eesti Väikesadamate Liidu liige.

Rannäärsetes külates puuduvad väljaehitatud lautrikohad.

Arengueesmärgid.

- Veelemineku võimalus on igas mere- või järveäärses külas
- Dirhami sadama detailplaneering on elluviidud
- Hara külalissadam on väljaehitatud ja vastavuses kehtivate nõuetega
- Österby paadisadam on väljaehitatud ja vastavuses kehtivate nõuetega
- Osmussaare paadisadam on väljaehitatud ja vastavuses kehtivate nõuetega

Tegevuskava.

- Osmussaare sadama detailplaneeringu elluviimine
- Osmussaare sadama maabumiskai taastamine
- Hara sadama detailplaneeringu elluviimine
- Österby sadama detailplaneeringu elluviimine
- Dirhami sadama detailplaneeringu elluviimine
- Lautrikohtade rajamine

8.5. Ettevõtlus ja turvalisus

8.5.1. Ettevõtlus

Olukord. Suuremad ettevõtted on Langham OÜ (turba töötlemine), AS Andwood (puidudetailide tootmine), Mellson Grupp OÜ (sadamateenused Dirhamis).

Suuremad põllumajandustootjad on füüsilisest isikust ettevõtjad Üllar Neemrand (lihavede- ja viljakasvatus), Aigar Ajaots (veisekasvatus), Voldemar Tõuts (lihavedeikasvatus), Enn Rannik (lambakasvatus), Vladimir Belovas (lambakasvatus) Margus Kask (lihavede-, vilja- ja kartulikasvatus), Peeter Pärnaste (viljakasvatus), Paul Pigul (viljakasvatus). Firmadest tegutseb Osmussaarel AS Kaskater (lambakasvatus). Täpsem teave põllumajandustootjate tegevuse kohta on toodud lisas 4.

Hooajaliselt tegelevad vallas roo- ja metsafirmad. Osa vallaelanikke pakuvad FIE-na ehitusteenust.

Valla territooriumil tegutseb 2 kauplust- Pürksi/Birkase külas Talupood ja Dirhami/Derhamni külas Dirhami kauplus, valla teisi külasid teenindab kauplusbuss.

Toitlustusteenust pakuvad Noarootsi Kõrts Pürksi/Birkase külas, Roosta Puhkeküla restoran ja baar Elbiku/Ölbäcki külas ja suvehooajal Mõisa kohvituba Saare/Lyckholmi külas.

Majutusteenust pakuvad Roosta Puhkeküla Elbiku/Ölbäcki külas, Saare Mõisa Kodumajutus Saare/Lyckholmi külas ja 3 turismitalu (Bergsby Pansionaat Tuksi/Bergsby külas; Tuksi Puhkemaja Elbiku/Ölbäcki külas ja BarkeBacki I Puhkemaja). Täiendav teave lisas.

Probleemiks on erinevate teenuste vähesus. Teeninduse valdkonna arendamine oleks hea võimalus väikeettevõtjatele.

Arengueesmärgid.

- Ettevõtjale oluline teave on õigeaegselt ja igakülselt kättesaadav
- Ettevõtjad on kaasatud valla arengutegevusse
- Vallapoolne abi ja toetus ettevõtlusele

Tegevuskava.

- Valla virtuaaltuuri ja kodulehe arendus ja promomine
- Oluliste õigusaktide ja rahastamisvõimaluste kohta teave avaldamine valla kodulehel ja valla teatajas
- Vallapoolne EAS-i võimaluste tõhus edastamine
- Vallas elavate ja/või tegutsevate ettevõtjate klubi asutamine
- Planeeringute ja ehitusdokumentide kiire menetlus
- Valla tööandjate tunnustamine (suurim, innovaatilisim, suurim eksportija jne.)
- Logistiliste projektide soodustamine ja toetamine
- Kauplusauto (või sarnast teenust pakkuva ettevõtja) subsideerimine

8.5.2. Korrakaitse

Olukord. Valda teenindab Lääne Politseiprefektuuri Haapsalu politseijaoskonna konstaabel, kelle tööpiirkonnaks on ka Nõva ja Oru vallad. Puudu on abipolitseinikest. Noarootsi valda teenindab ka turvafirma ESS Falck. Vallas peaks olema tööl kohalik korrakaitsetöötaja, et oleks tagatud kohalike elanike turvalisus. Tihedam koostöö politseiprefektuuriga, kontrollimaks nädalavahetustel öist liikluskultuuri.

Arengueesmärgid.

- Turvalisus on tagatud

Tegevuskava.

- Turvakontseptsiooni väljatöötamine
- Tihedam koostöö politseiprefektuuriga
- „Lamavad politseinikud” Pürksi küla keskusesse
- Naabrivalve ja abipolitseinike rakendamine
- Turvakaamerate paigaldamine

8.5.3. Päästeteenistus

Olukord. Tuleohutusjärelvalve ülesandeid vallas täidab Lääne-Eesti Päästkeskuse järelvalve- ja planeerimisosakond. Tulekustutus- ja päästetööde tegemiseks asub Pürksi/Birkase külas Haapsalu keskkomando eraldipaiknev meeskond, mis kuulub Läänemaa Päästeteenistuse koosseisu. Meeskond koosneb neljast tuletõrjujast-päästjast. Meeskonna kasutuses on üks suurendatud läbivusega tuletõrjeauto ja eraldi paakauto. 2003 a. toimus valla territooriumil asuvate tuletõrje-veevõtukohtade inventariseerimine; ees seisab nende korrastamine ja nõuetekohane tähistamine.

30.01.2007 a. asutati MTÜ Noarootsi Tuletõrjeselts, mille põhieesmärgid on tuleohutusala selgitustöö läbiviimine, tuleohutusala huviringide korraldamine, tuletõrje- ja päästetöödel osalemine, massiürituste ohutule läbiviimisele kaasaaitamine.

Arengueesmärgid.

- Külades on olemas nõuetekohased tuletõrje-veevõtukohtad
- Valmisolek erakorralisteks olukordadeks

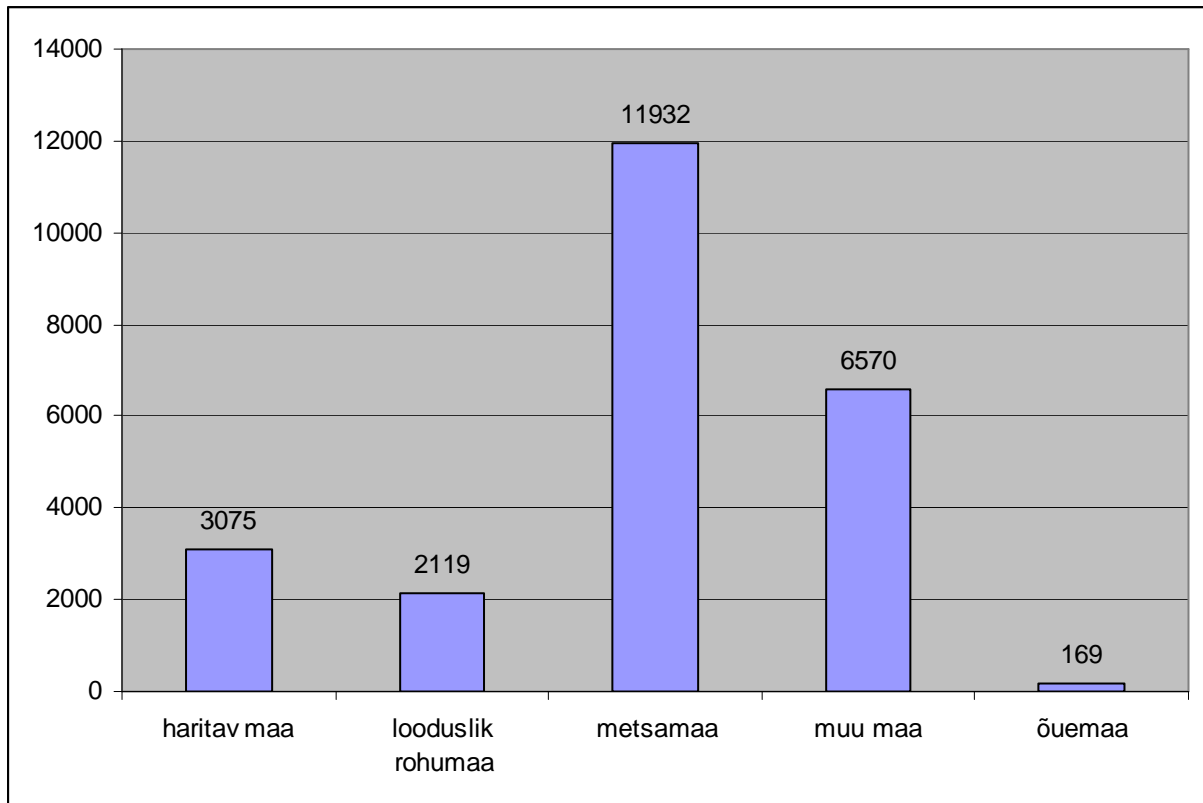
Tegevuskava.

- Olemasolevate tuletõrje-veevõtukohtade korrastamine ja tähistamine
- Uute tuletõrje-veevõtukohtade rajamine küladesse
- Vallaelanike päästealane teavitamine
- Eelkõikulepete sõlmimine asutustega erakorralises olukorras käitumiseks (tehnik, toitlustus, majutus, kütus jne.)
- Tuleohutusnõuete tagamine valla asutustes

8.6. Maakasutus, heakord ja keskkonnakaitse

8.6.1. Maakasutus

Olukord. 2007 a. 01. mai seisuga on maakatastris registreeritud 80,5 % valla üldpindalast ehk 23865 ha. Enamus reformimata maast (5770,2 ha) on taotletud kaitsealade maaks või riigireservmaaks. Katastris olevast maast moodustab põllumajandusmaa (haritav ja looduslik rohumaa) 21,8 % ja metsamaa 50,0 %. Registreeritud maa kõlvikuline jaotus hektarites on toodud joonisel nr.2.

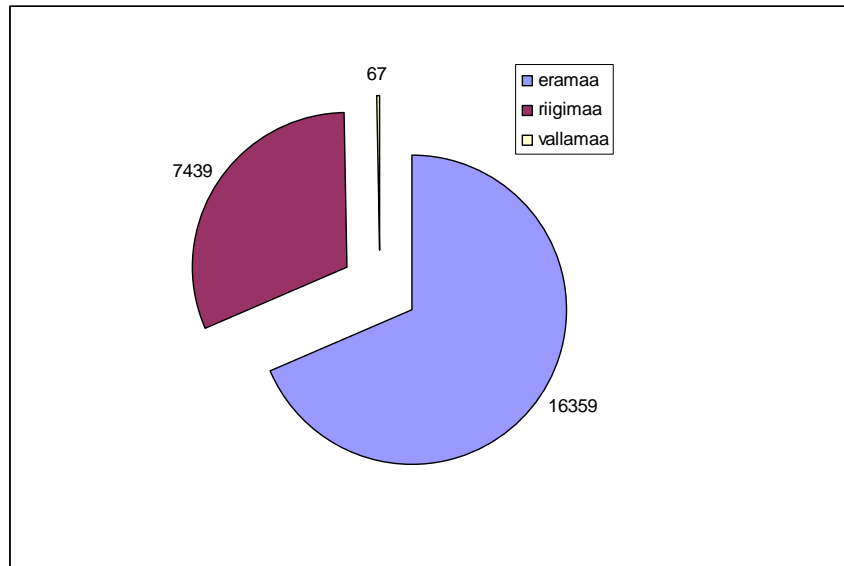

Joonis nr.2. Katastris registreeritud maa kõlvikuline jaotus hektarites

Katastris registreeritud maast kuulub 68,5 % eraomanikele, 31,2 % riigile ja 0,3 % vallale. Registreeritud maa jaotus hektarites omandiliikide kaupa on toodud joonisel nr.3.

Vallale kuulub 28 katastriüksust, 32 erinevat teelõiku ja 3 korteriomandit kogupindalaga 67,2 ha. Ligikaudu 35 % maaomanikest elab väljaspool Eestit (põhiliselt Rootsis, aga ka Soomes, Ameerika Ühendriikides, Kanadas jm.).

Metsamaast 45 % on erasektori kasutada ja 55 % metsamaast haldavad Riigimetsa Majandamise Keskuse Piirsalu ja Kullamaa metskonnad. Erametsade paremaks majandamiseks ja metsasaaduste turustamiseks on loodud Lääne Ranniku Metsaühistu, millel on ca 170 liiget. Valla territooriumi üldised maakasutustingimused on määratud valla üldplaneeringus, mis on kehtestatud vallavolikogu 09.07.2003 a. määrusega nr.22. Üldplaneeringu täpsustamiseks ja täiendamiseks on koostatud valla rannaalade teemaplaneering (kehtestatud 2006 a.), Aulepa tuulepargi teemaplaneering (kehtestatud 2007 a.) ja miljööväärtuslike hoonestusalade teemaplaneering (kehtestatud 2007 a.). Probleemiks on saanud krundi lubatud min suurus vallas.

Joonis nr.3. Katastris registreeritud maa jaotus omandiliikide kaupa hektarites

Arengueesmärgid.

- Maakasutus toimub vastavalt kehtestatud planeeringutele
- Haritav maa on sihipärasel kasutuses
- Vallamaa on sihtotstarbelises kasutuses
- Metsade majandamine toimub vastavalt metsamajanduskavale
- Hooldatud maastikud, avatud vaated veekogudele, küladele

Tegevuskava.

- Valla reservmaade munitsipaalomandisse taotlemine
- Vallamaade sihtotstarbeline kasutusele võtmine
- Metsade majandamiseks metsamajanduskavade koostamine
- Maakuivenduse läbiviimine Suur-Nõmmkülas
- Koostatud planeeringute elluviimine
- Väheväärtuslike põllumaade metsastamine
- Maaparandussüsteemide hooldamine
- Valla territooriumil lubatud krundi min suuruse muutmiseks planeeringu koostamine

8.6.2. Heakord

Olukord. Vallavolikogu 14.09.2009 a. määrusega nr 12 on kinnitatud valla heakorra eeskiri. Kinnitatud on kalmistute kasutamise eeskiri. Vallavalitsuse palgal on heakorratöeline ja 3 kalmistutöölist. Koostatud on Pürksi ja Sutlepa keskasulate, Pürksi mõisa pargi, Saare mõisa pargi ja Paslepa mõisa pargi haljastusprojektid.

Asutatud on MTÜ Noarootsi Kaunistamise Selts. Seltsi hallata on Lyckholmi muuseum. Vallas valitakse igal aastal Noarootsi kauneim kodu.

Vallas puuduvad suured keskkonnareostajad (katlamaja kasutab kohalikku kütet (saepuru, turvas, hakkpuut), prügilad puuduvad).

Prügi äraveolepingud on sõlmitud Ragn-Sells AS-iga. Pürksis asub ohtlike jäätmete kogumispunkt. Jäätmemajanduse paremaks korraldamiseks on vallal jäätmekava (aastateks 2007-2011) ja jäätmehoolduseeskiri.

Arengueesmärgid.

- Jäätmeid kogutakse sorteeritult
- Orgaanilised jäätmed komposteeritakse kohapeal
- Ebaseaduslik jäätmete ladustamine loodusesse on vähenenud

- „Heakorrastatud vald” – nii haljasalad ja kalmistud, kui ka eramute ja ettevõtete hoonestusalad on hooldatud

Tegevuskava.

- Elanike jäätmemajandusalane teavitamine, selgitus- ja kasvatustöö korraldamine
- Jäätmevaldajaregistri pidamine
- Kompostimisvõimaluste loomine korrusmajade juurde (kompostrite paigaldamine)
- Jäätmemajanduse korrastamine kalmistutel
- „Jäätmemajade” rajamine Pürksis ja Sutlepas
- Kord aastas ohtlike jäätmete ringi korraldamine
- Kord aastas suuremõõtmeliste jäätmete kogumise korraldamine
- Kasutatud patareikastide paigaldamine ka Sutlepa ja Dirhami piirkonda
- Konkursi „Kaunis kodu” läbiviimine
- Võtta tööle keskkonnaspetsialist
- Kompostimisväljakute rajamine

8.6.3. Looduskaitse

Olukord. Valla territooriumil asub osa 1998 a. moodustatud Silma looduskaitsealast (kohaliku madal mere, jäänukjärvede, roostike ja rannaniitude elustiku kaitse ja säilitamine), 1996 a. moodustatud Osmussaare maastikukaitseala (geoloogiliste objektide (pankrannik, rannavallid, bretšad), eluslooduse koosluste kaitse), osa 1997 a. moodustatud Nõva maastikukaitsealast (Loode-Eesti omapäraste rannamaastike ja taimekoosluste kaitse) ja osa 2002 a. moodustatud Leidissoo looduskaitsealast (Sendri soo ja Leidissoo raba ning seal levivate lagemadalsoode kooslustes esinevate kaitsealuste liikide kaitse). Lisaks hõlmavad suurt osa valla rannaaladest Nõva-Osmussaare ja Väinamere hoiualad. Loodud on püsielupaigad kõrele, merikotkale, kassikakule ja must-toonekurele. Ligi 25 % valla territooriumist on mingil moel riikliku kaitse all.

Looduskaitsealuseid üksikobjekte on vallas 12, esitatud on taotlus veel 11 objekti kaitse alla võtmiseks.

Arengueesmärgid.

- Haruldaste looma-, linnu- ja taimeliikide säilitamine ja tutvustamine
- Püsielupaikade säilitamine
- Poollooduslike koosluste kaitsmine
- Looduskaitsealuste üksikobjektide tutvustamine
- Maastikutüüpide ja nende kujunemise tutvustamine

Tegevuskava.

- Osmussaarele kaitseala teabepunkti rajamine
- Osalemine AEWA projektis „Wings Over Wetlands” (koostöövõrgustik lindude rändeteede kaitseks; Ramsari ala moodustamine)
- Kaitsealade ja kaitsealuste üksikobjektide tutvustamine (voldikud, matkarajad)
- Jõgede ja peakraavide suudmete puhastamine setetest
- Poollooduslike koosluste hooldamine
- Pürksi mõisa pargi ja abihoonete rekonstrueerimine
- Vaatetorni ehitamine
- Kudani järve ja Vööla mere vahelise ühenduse taastamine

8.6.4. Muinsuskaitse ja kohalikud vaatamisväärsused

Olukord. Riikliku kaitse all olevaid arheoloogiamälestisi on valla territooriumil 6, ajaloomälestisi 4 ja arhitektuurimälestisi 32 (nelja mõisa hooned ja rajatised ning Telise 2 päevamärki). Noarootsi valla kalmistud on mõõdistatud ja inventariseeritud (kalmistute digitaalsed plaanid ja maetute registrid). Muinsuskaitseametile on tehtud ettepanek Osmussaare kabelivaremete ja kalmistu riikliku kaitse alla võtmiseks.

Volikogu otsusega on kinnitatud kohaliku ajaloolis-kultuurilise väärtusega objektide (nn. vaatamisväärsused) nimekiri.

2003 a. ehitati Sutlepassse pukktuulik, mille joonised vastavad ajaloolisele Noarootsi tuulikule (ehitusprojekt on vallal olemas).

2006 a. taastati Rooslepa kabel.

2007 a. toimus metsanduslike pärandkultuuri objektide inventuur.

Arengueesmärgid.

- Kultuuripärandi säilitamine
- Vaatamisväärsuste tutvustamine
- Österby pritsikuuri remont
- Noarootsi vabadussamba remont
- Sutlepa kabeli taastamine

Tegevuskava.

- Osmussaare kabelivare konserveerimine
- Bieni külasüdame (Osmussaarel) riikliku kaitse alla võtmine
- Telise päevamärkide korrastamine
- Österby sadamamuuli korrastamine
- Kudani piiripunkti kui militaarobjekti korrastamine
- Pärandkultuuri objektide taastamine, hooldamine ja eksponeerimine
- Pukktuulikute ehitamine küladesse
- Vaatamisväärsuste tähistamine ja tutvustamiseks trükiste väljaandmine
- Kalmistute kiviaedade ja väravate korrastamine
- Ramsi puhkekoha hoonete renoveerimine (merendusega seotud tegevused; loomekeskus)
- Turuplatside rajamine
- Merendus- ja kalandusmuuseumi rajamine

8.7. Turism ja puhkemajandus

Olukord. Külastatavamad valla turismiobjektid on EELK Noarootsi Püha Katariina kirik koos pasto-raadiga, Rooslepa kabel, Lyckholmi muuseum, Saare mõisahoone, Pürksi mõisahoone koos pargiga, Österby sadamamuul, Osmussaar.

Valla territooriumil asub Roosta Puhkeküla koos supelranna, terviseraja ja spordiväljakutega; Saare Mõisa Kodumajutus ja 3 turismitalu. Täiendav info majutusteenuse kohta on toodud lisas 5.

Roosta Puhkekülal on suur tuntus konverentside korraldajana. Noarootsi vald on Läänemaa Turismi liige. Läänemaa Turismi liikmena reklaamib vald end turismimessidel.

Pürksisse, Sutlepassse, Dirhamisse, Roosta Puhkeküla juurde ja Nõva valda Peraküla teeotsa on paigutatud suured valla välikaardid. Väikesed valla välikaardid on külades teadetetahvliitel.

Linnuvaatlustornid on rajatud Spithami/Spithamni külasse Põõsaspea neemele, Saare/Lyckholmi külasse Sutlepa mere äärde ja Vönnussaarde ning Tahu/Skatanäsi külasse Haapsalu Tagalahe äärde.

Suvekuudel on Hosby külas pastoraadis avatud valla infopunkt, kust on võimalik saada turistile vajalikku teavet ja huvipakkuvaid infomaterjale. Ka on valla internetileheküljel üleval kõik valla külalist huvitav teave (majutus, toitlustus, vaatamisväärsused).

Noarootsi vald on Läänemaa populaarseim suvilaehituspiirkond.

Valminud on Loode-Eesti ranniku matkakaart (hõlmab valla põhjapoolset osa), Osmussaare matkakaart ja Silma looduskaitseala matkaradade voldik. Noarootsi valda läbib euro-jalgrattatee (Spithami-Tuksi-Elbiku-Riguldi-Aulepa-Sutlepa). Valminud on ainulaadne osaliselt roostikus kulgev Silma loodusrada. Kavas on tähistada matkarada ka Leidissoo looduskaitsealale.

Väljaehitatud on telkimis- ja lõkkekohad Uuejõe ääres, Põõsaspea neeme tipus, Sutlepa mere ääres, Roosta Puhkekülas ja Osmussaarel. Avalikud supelrannad on Roosta Puhkekülas ja Uuejõe ääres.

Valla üldplaneeringus on määratud maa-alad golfiväljaku ja krossiraja tarvis, määratud on Noarootsi poolsaarele planeeritava jalgrattaraja marsruut. Valla üldplaneeringus on tähistatud perspektiivsed kohad telkimiseks ja suplemiseks, miljööväärtuslikud maa-alad.

Probleemiks on lühike turismihooaeg, tegevuse vähesus talvisel ajal

Arengueesmärgid.

- Loodusturismi (jahindus, linnuvaatlused jms.) propageerimine
- Pakutavate teenuste laiendamine ja parem reklaamimine (ka turisti kodumaal)
- Turistil on võimalik vallas leida aastaringset tegevust
- Mitmekesised keskkonnasõbralikud puhkevõimalused
- Väljaehitatud ja tähistatud puhkekohad

Tegevuskava.

- Osmussaarele koduloomuuseumi rajamine
- Militaarturismimarsruutide loomine ja militaarmuuseumi rajamine (nt. Ramsi, Spithami, Osmussaar, Dirhami)
- Uuejõe ripsilla taastamine
- Teabepunktide rajamine küladesse
- Telkimis- ja lõkkekohtade rajamine randadesse
- Jalgrattamarsruudi tähistamine poolsaarel
- Supluskohade väljaehitamine ja korrashoid
- Kohalike giidide (kultuuripärand, loodusobjektid) koolitamine
- Osalemine Läänemaa Turismi töös

8.8. Koostöö

Olukord. Noarootsi vallal on kaks sõprusvalda: Åtvidaberg Rootsi Kuningriigis (koostööleping 17.03.1990 a.) ja Kronoby Soome Vabariigis (koostööleping 27.04.1990 a., uuendatud 15.09.2005). Koostöö sõprusvaldadega toimub hariduse, kultuuri, spordi, omavalitsuse töö, keskkonnakaitse ja planeerimise valdkonnas. Alates 1995 a.-st toimuvad iga-aastased sõprusvaldade mängud, korraldajaks järjekorras üks sõprusvaldadest.

Rootslastest maaomanikud on ühinenud Riguldi-Noarootsi Kodukandiühingusse, mis loodi 07.03.1992 a. Ühingu eesmärk on kaitsta ja tutvustada eesti-rootslaste kultuuripärandit Eestis ja Rootsis. Ühingu edendab kultuurilisi, kunsti-, muusika- ja kirjanduslikke huvisid nii Eestis kui Rootsis; on Rootsis elavate endiste Noarootsi kihelkonna elanike kontakt-organiks ning informatsiooni vahendajaks; püüab säilitada ja tutvustada Noarootsi vanu ehitus- ja käsitöötraditsioone nooremale generatsioonile; aitab korraldada reise Noarootsi.

Noarootsi metsaomanikke ühendab Lääne Ranniku Metsaühistu. Ühingu põhiülesanne on olla piirkonna metsaomanikele vabatahtlikuks teenindavaks organisatsiooniks, s.t. erinevate tööde organiseerimist.

Noarootsi vald on 14.06.1992 a.-st Läänemaa Omavalitsusliidu (LOVL) liige. 2003.a.-st on Noarootsi vald Eestimaa Omavalitsuste Liidu (EMOL) liige.

Vallas on valitud küladele nii eesti- kui ka rootsipoolsed külavanemad. Arengukavad on koostatud järgmistele küladele: Riguldi/Rickul küla, Elbiku/Ölbäck küla, Pürksi/Birkas küla, Sutlepa/Sutlep küla, Hosby küla, Suur-Nõmmküla/Klottorp küla.

Arengueesmärgid.

- Jätkuv koostöö sõprusvaldadega
- Küladele on koostatud arengukavad, mida viiakse ka ellu
- Pidev koostöö külavanematega (infovahetus, naabrivalve jne.)

Tegevuskava.

- Sõprusvaldadega õpilaste ja õpetajate vahetus
- Külaseltside asutamine
- Külade arengukavade koostamine ja rakendamine

10. KOKKUVÕTE

Vastavalt taustsüsteemis toimivatele muutustele vajab arengukava pidevat korrigeerimist. Valla arengukava vaatab vallavolikogu läbi korra aastas 01.oktoobriks ning teeb vajalikud täiendused-parandused.

Noarootsi vallal on olemas kaks seadusega kohustuslikku ja samas äärmiselt vajalikku arengudokumenti – arengukava ja üldplaneering. Arengukava ja üldplaneeringu elluviimine peab tagama Noarootsi valla sihipärase, kõiki valla elanikke ja ettevõtteid rahuldava arengu.

Noarootsi valla arengukava avalikustatakse Noarootsi ja Sutlepa raamatukogudes, Noarootsi Vallavalitsuses ja valla internetileheküljel www.noavv.ee .